

УДК [327 : 341.24] (477+41) «20»

ПОЛІТИКО-ПРАВОВА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Крістіна Скляренко

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Україна, 54003, м. Николаїв, вул. 68 Десантників, 10
e-mail: Krissmk1309@gmail.com

Великобританія визнала Україну 31 грудня 1991 р., дипломатичні відносини між країнами були встановлені 10 січня 1992 р. Сучасний стан двосторонніх українсько-британських відносин характеризується достатньо високим рівнем взаєморозуміння сторін, у тому числі з питань реалізації євроінтеграційного курсу України, а також розвитку взаємодії у політичній, економічній, військовій і культурній сферах.

Сполучене Королівство традиційно є для України важливим партнером в економічній сфері й, насамперед, у таких галузях, як інвестиційне співробітництво, розвиток банківсько-фінансової сфери й енергетична безпека. Але на початку ХХІ ст. великого значення для розвитку двостороннього співробітництва між Україною та Великобританією набуває формування належної договірно-правової бази, яка створює ефективні правові й економічні передумови для успішного розвитку широкомасштабного, взаємовигідного співробітництва між державами.

Мета даної статті полягає у здійсненні комплексного аналізу основних подій у політико-правових відносинах між Україною та Великобританією.

Дослідженням вищевказаної проблематики займалися такі українські науковці: О.С. Лебеденко [11], А.В. Грубінко [12], С.Л. Савін [13], Т.В. Микитів [14]. Вчені приходять до висновку, що договірно-правова база українсько-британських відносин є досить потужною та розвинутою, а також забезпечує належне підґрунтя для поглиблення співробітництва між двома державами. Протягом 2010-2017 рр. робота над розвитком договірно-правової бази двосторонніх відносин активно продовжується.

Між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії укладено 43 двосторонніх міжнародних договори, включаючи 10 двосторонніх міжнародних договорів, укладених у минулому між СРСР і Великою Британією, щодо яких було оформлено правонаступництво у липні 1999 р. Най-

більш важливими є Договір між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії про принципи відносин і співробітництво [1], Конвенція про уникнення подвійного оподаткування [2] та Міжурядова угода про сприяння та взаємний захист інвестицій [3].

Цими документами сторони виявили бажання розвивати свої відносини, зміцнювати політичні, торговельні, економічні та культурні зв'язки, заохочувати розширення дружніх стосунків між їх громадянами.

Договором про принципи відносин і співробітництво між Україною та Великобританією [4] передбачено розвиток дружніх відносин між сторонами, забезпечення принципів суверенної рівності, відмови від застосування сили чи загрози силою, непорушність кордонів, територіальної цілісності, мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи одна одної, поважання прав і основних свобод людини, рівноправності та самовизначення народів, взаємовигідного співробітництва, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань та інших загально визначених норм міжнародного права.

Також слід згадати про основні укладені угоди та договори, які створюють достатньо широке політичне та правове поле для розвитку українсько-британських відносин у ключових сферах двостороннього співробітництва:

– Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у галузях освіти, науки і культури (10 лютого 1993 р.) [5];

– Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про міжнародні автотранспортні перевезення (13 грудня 1995 р.) [6];

– Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії щодо співробітництва у військово-

вій сфері (10 січня 2001 р.) [7];

– Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони (17 грудня 2008 р.) [8];

– Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про повітряне сполучення (17 червня 2015 р.) [9];

– Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони (17 березня 2016 р.) [10].

До 2005 р. президенти України двічі здійснювали візити до Великої Британії – у лютому 1993 р. й у грудні 1995 р. Прем'єр-міністр Великої Британії відвідав Україну у квітні 1996 р. Події листопада-грудня 2004 р. в Україні привернули значну увагу політичних кіл і широкої громадськості Великої Британії. Як наслідок, розвиток двосторонніх відносин між Києвом і Лондоном з початку 2005 р. набув нової якісної динаміки [11].

Складні внутрішньополітичні процеси в Україні упродовж 2006-2007 рр. та зосередження британського політичного істеблішменту на власних внутрішньополітичних проблемах, негативно позначилися на розвитку українсько-британського політичного діалогу, зокрема, на інтенсивності контактів на високому рівні.

2008-2009 рр. характеризувалися інтенсифікацією двосторонніх відносин і великою кількістю візитів на усіх рівнях. Зокрема, відбулися три візити Президента України до Британії (травень, жовтень 2008 р., січень 2009 р.), візит Голови Верховної Ради України до Великої Британії (жовтень 2009 р.) тощо [12].

Найважливішою подією цього періоду часу став робочий візит до Великої Британії Президента України Віктора Ющенка (травень 2008 р.). За підсумками візиту було ухвалено Спільну заяву, в якій, серед іншого, задекларовано стратегічний характер українсько-британських відносин.

Зміни політичного керівництва України та Великої Британії за підсумками виборів у 2010 р. не позначилися на принциповому характері двостороннього діалогу Києва та Лондона. Продовжувалися активні політичні контакти керівництва обох держав. Зокрема, у січні 2011 р. у рамках Всесвітнього економічного форуму у Давосі відбулася зустріч Президе-

нта України та Прем'єр-міністра Великої Британії.

У період 2010-2012 рр. також відбулася низка візитів на рівні керівництва зовнішньополітичних відомств: робочі візити до Лондона Міністра закордонних справ України (6 вересня 2010 р. та 3 квітня 2012 р.), візит міністра Форін Офісу з питань Європи до України (13-14 жовтня 2010 р.). Головними елементами двостороннього діалогу у 2012 р. стали відзначення сторонами 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин, візити до Лондона Прем'єр-міністра (27-28 липня), віце-прем'єр-міністрів України (8 лютого, 3-4 квітня, 29-30 серпня).

Водночас, 2012 р. характеризувався певним сповільненням динаміки українсько-британських політичних відносин, насамперед політичного діалогу на найвищому рівні. Ця тенденція обумовлена, передусім, оцінками процесів демократичного розвитку в Україні [13].

Сполучене Королівство залишається послідовним прихильником європейського курсу нашої держави, відбувається взаємодія сторін у контексті реалізації пріоритетів українського головування в ОБСЄ, зокрема у сфері врегулювання тривалих конфліктів.

Зокрема, 13 травня 2013 р. головуючий в ОБСЄ Міністр закордонних справ України здійснив робочий візит до Лондона. Основною метою візиту було отримання підтримки підписання Угоди про асоціацію з ЄС, а також обговорення питань, пов'язаних із головуванням України в ОБСЄ. У рамках програми перебування Леонід Кожара провів переговори з Державним секретарем у закордонних справах Вільямом Хейгом, зустрівся з членами обох палат Парламенту, виступив у провідному європейському політологічному центрі – Королівському інституті міжнародних справ «Четем Хаус» [14].

17-18 вересня 2013 р. Державний Міністр Форін Офісу Девід Лідінгтон відвідав Україну з робочим візитом. Він зустрівся з Міністром закордонних справ, прем'єр-міністром і Главою Адміністрації Президента України. У ході зустрічей основну увагу було приділено питанню підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС під час Вільнюського саміту «Східного партнерства». Було обговорено шляхи активізації двостороннього політичного діалогу, зокрема на найвищому рівні, а також поглиблення торговельно-економічного й інвестиційного співробітництва.

Від початку російської агресії проти Украї-

ни Сполучене Королівство активно виступило на підтримку нашої держави. У цьому контексті офіційний Лондон реалізував низку санкцій та обмежувальних заходів в односторонньому та багатосторонньому форматах. Зокрема, Велика Британія надає активне сприяння Україні на майданчиках міжнародних організацій, таких як ООН (особливо, у РБ ООН), ОБСЄ, НАТО, РЕ, ЄС, ЮНЕСКО. Активність політичного діалогу на найвищому та високому рівні мала безпрецедентно високий рівень за усю історію двосторонніх відносин.

З початку 2014 р. відбулися: зустріч Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка з Державним секретарем у закордонних справах Вілямом Хейгом у рамках його візиту в Україну (3 березня), зустріч Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка з Прем'єр-міністром Великої Британії Девідом Кемероном у рамках Саміту ЄС у Брюсселі (6 березня), зустріч Президента України Петра Порошенка з Прем'єр-міністром Великої Британії Девідом Кемероном у рамках відзначення 70-ї річниці висадки військ антигітлерівської коаліції у Нормандії у 1944 р. (6 червня), а також низка контактів і керівництва зовнішньополітичних відомств (3 березня, 1 квітня, 7 травня, 23 червня). У другому півріччі 2014 р. слід відзначити робочий візит Президента України до Великої Британії для участі у заходах саміту НАТО (м. Ньюпорт 4-5 вересня). 18-19 листопада Лондон відвідала з візитом дружина Президента України Марина Порошенко, за участю якої було проведено низку презентацій патронуваних нею гуманітарних проектів [15].

Не менш динамічним у контексті двосторонніх відносин став 2015 р. Президент Петро Порошенко підтримував постійний контакт з Прем'єром Девідом Кемероном. Зокрема, вони провели зустрічі у рамках 51-ї Мюнхенської конференції з питань безпеки (8 лютого 2015 р.), засідання Ради ЄС у Брюсселі (12 лютого 2015 р.), 70-ї сесії ГА ООН у Нью-Йорку (27 вересня 2015 р.). Прем'єр-міністр України А. Яценюк також зустрівся з Прем'єр-міністром Д. Кемероном під час одноденного візиту до Лондона (15 липня 2015 р.). Варто також відзначити робочий візит до України Державного секретаря у закордонних справах Філіпа Хаммонда (5 березня 2015 р.). Глава Форін Офісу зустрівся з Президентом Петром Порошенком, Головою Верховної Ради України Володимиром Гройсманом, Прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком і Міністром закордонних справ України Павлом Клімкіним [16].

2016 рік ознаменувався важливою для по-

літичного життя Британії подією – 23 червня у країні був проведений загальнонаціональний референдум, за результатами якого британці висловилися за вихід Сполученого Королівства з ЄС. За результатами референдуму у липні відбулися зміни в Уряді Великої Британії. Незважаючи на першочергове приділення уваги питанням виходу Британії з ЄС та виробленню моделі подальших відносин з ЄС, Україна та Велика Британія продовжують зберігати на високому рівні двосторонній політичний діалог.

Президент України П. Порошенко та новий Прем'єр-міністр Великої Британії Т. Мей провели телефонну розмову 1 серпня. Також відбулися робоча зустріч (1 вересня) й офіційний візит (14-15 вересня) новопризначеного Державного секретаря у закордонних справах ВБ Б. Джонсона до Києва. Міністр оборони України перебував з робочою поїздкою у Британії 7-8 вересня. На сьогодні Сполучене Королівство залишається послідовним прихильником європейського курсу нашої держави, всебічно підтримуючи Україну у боротьбі з російською агресією [17].

Варто згадати і про міжпарламентське співробітництво, яке досить активно розвивається між двома державами. Багатопартійна парламентська група у зв'язках з Україною була створена у Парламенті Великої Британії у січні 1992 р. Основною метою її діяльності є сприяння розвитку двосторонніх відносин. З 2010 по 2015 рр. головою Групи був депутат Парламенту Сполученого королівства Дж. Віттінгдейл. А після виборів 2015 р. головою Групи було обрано британського парламентаря від Консервативної партії сера Джеральда Ховарта. До складу групи увійшли представники Консервативної, Лейбористської та Лейбористської (Кооперативної) партій.

22 вересня 2014 р. відбувся візит до Києва делегації депутатів Європарламенту та Парламенту Сполученого Королівства на чолі з Головою багатопартійної парламентської групи дружби з Україною Дж. Віттінгдейлом. 18-20 лютого 2015 р. Київ відвідала з візитом делегація британських парламентаріїв-членів Міжпарламентського союзу на чолі з Дж. Віттінгдейлом.

7-10 вересня 2015 р. у Лондоні перебувала делегація представників Депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків зі Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії. 18-22 липня 2016 р. Лондон відвідала група депутатів Верховної Ради України на чолі з Віце-

спікером ВРУ О. Сироїд. 5-6 жовтня та 1-3 листопада 2016 р. Лондон відвідала народний депутат України Н. Савченко [18].

Отже, договірно-правова база двосторонніх відносин України та Великої Британії складає понад 30 міжнародних договорів. Окрім цього, оформлено правонаступництво України щодо 10 двосторонніх міжнародних договорів, укладених між СРСР і Великою Британією. Існуючі двосторонні договори створюють широке політико-правове поле для розвитку українсько-британських відносин на ключових напрямках двостороннього співробітництва. Триває робота щодо узгодження низки проектів двосторонніх міжнародних договорів, зокрема, у військовій, фінансовій сферах тощо.

Проаналізувавши вищезазначені нормативно-правові акти, які були підписані Україною та Сполученим Королівством, можна з впевненістю стверджувати, що правове регулювання співробітництва України з Великою Британією має свої особливості. Усі підписані угоди та договори спрямовані на забезпечення та зміцнення політичної, економічної та культурної присутності України у регіоні Північної Європи, сприяння проведенню політичної та соціально-економічної реформи в Україні, входженню її у західноєвропейські та регіональні структури й інституції.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Договір між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії про принципи відносин і співробітництво [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 1994. – 15 липня. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/826_040
2. Конвенція між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про усунення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на дохід і на приріст вартості майна [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 1993. – 10 лютого. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/826_648
3. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 1993. – 10 лютого. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/826_018
4. Договір між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії про принципи відносин і співробітництво [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/826_040
5. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у галузях освіти, науки і культури [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 1993. –

10 лютого. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/826_003

6. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про міжнародні автотранспортні перевезення [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 2000. – 6 квітня. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/826_013
7. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії щодо співробітництва у військовій сфері [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 2008. – 17 грудня. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/826_024
8. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 2008. – 17 грудня. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/826_024
9. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про повітряне сполучення [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 2015. – 17 червня. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/826_037
10. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. – 2016. – 17 березня. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/826_038
11. Лебеденко О.С. Україна та Велика Британія – політичний вектор (1991-2005 роки) / О.С. Лебеденко [Електронний ресурс] // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Режим доступу: <http://www.kyuu.edu.ua/vmv/v/07/lebedenko.htm>
12. Грубіно А.В. Політико-правові засади співробітництва між Україною і Великою Британією на рубежі ХХ і ХХІ століть / Андрій Васильович Грубіно [Електронний ресурс] // «Юридична лінія». – 2007. – 1 жовтня. – Режим доступу: http://www.lexline.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=172
13. Савін С.Л. Потенціал українсько-британського партнерства та можливості його реалізації у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції / С.Л. Савін // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1. – С. 182-189.
14. Політичні відносини між Україною та Великою Британією [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України [офіційна веб-сторінка]. – 2017. – Режим доступу: <http://uk.mfa.gov.ua/ua/ukraine-uk/diplomacy>
15. Микитів Т.В. Дипломатичні відносини України з Великою Британією / Т.В. Микитів [Електронний ресурс] // Мир науки і інновацій. – 2016. – № 1 (3). – Т. 9. – С. 51-55. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konferm3/156.pdf>
16. Співпраця України і країн Європи (Великобританія – Україна) [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України [офіційна веб-сторінка]. – 2017. – Режим доступу: <http://uk.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/bilateral-cooperation/european-countries>
17. Бондаренко К. Поки тиснуть руку: навіщо Петро Порошенко їде до Терези Мей / Кость Бондаренко [Електронний ресурс] // «Апостроф». – 2017. – 18 квітня. – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/government/2017-04-18/poka-chto-rukopojatyiy-zachem-petro-poroshenko-edet-k-terezhe-mey/11778>
18. Українсько-британське міжпарламентське співробітництво [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України [офіційна веб-сторінка]. – 2017. – Режим доступу: <http://uk.mfa.gov.ua/ua/ukraine-uk/diplomacy>

Скляренко Крістіна Політико-правова співпраця України та Великої Британії на початку ХХІ століття

У статті здійснений комплексний аналіз основних подій у політико-правових відносинах між Україною та Великою Британією. Автором приходиться до висновку, що на початку ХХІ ст. великого значення для розвитку двостороннього співробітництва між Україною та Великою Британією набуває формування належної договірно-правової бази, яка створює ефективні правові й економічні передумови для успішного розвитку широкомасштабного, взаємовигідного співробітництва між державами.

Ключові слова: Україна, Великобританія, політико-правова співпраця, договірно-правова база, візити, міжпарламентське співробітництво

Скляренко Кристина Политико-правовое сотрудничество Украины и Великобритании в начале XXI века

В статье осуществлен комплексный анализ основных событий в политико-правовых отношениях между Украиной и Великобританией. Автор приходит к выводу, что в начале XXI века большое значение для развития двустороннего сотрудничества между Украиной и Великобританией приобретает формирование надлежащей договорно-правовой базы, которая создает эффективные правовые и экономические предпосылки для успешного развития широкомасштабного, взаимовыгодного сотрудничества между государствами.

Ключевые слова: Украина, Великобритания, политико-правовое сотрудничество, договорно-правовая база, визиты, межпарламентское сотрудничество

Skliarenko Kristina Political and legal cooperation between Ukraine and Great Britain at the beginning of the XXI century

The article provides a comprehensive analysis of the main events in political and legal relations between Ukraine and Great Britain. The author comes to the conclusion that at the beginning of the 21st century, the formation of an appropriate juridical base that creates effective legal and economic prerequisites for the successful development of large-scale, mutually beneficial cooperation between states acquires great importance for the development of bilateral cooperation between Ukraine and Great Britain. The most important in the history of political and legal relations between Ukraine and the United Kingdom are the Treaty on the Principles of Relations and Cooperation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine; the Convention between Government of Ukraine and Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on Avoidance of Double Taxation; the Intergovernmental agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine on the promotion and mutual protection of investments. The existing bilateral treaties create a broad political and legal framework for the development of Ukrainian-British relations in key areas of mutual cooperation. The author determined that all Ukrainian-British agreements and treaties are aimed at promoting political and socio-economic reform in Ukraine and its entry into Western European and regional structures and institutions.

Keywords: Ukraine, Great Britain, political and legal cooperation, legal basis, visits, interparliamentary cooperation

Рецензенти:

Погромський В.О., к.і.н.

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 20.05.2017 р.